

I ACC. N:R M. 16131 : 1-62 (trede uppt. har 140 sidor, upptelat på 3 härad)

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Landskap: Småland m. fl. Upptecknare: Anna Lvanberg, Hushvarma
Härad: Diverse Berättare: olika personer; se uppt. bladens
Socken: " Berättarens yrke: baksida!
Uppteckningsår: 1963-64 Född år i

När den nya tiden kom till bygden. s. 1-62 LuF 73
m. m.

(foton sid. 106a, 131-134;
kapelprover sid. 135-140.)

Obs!

Häraden och socknar på baksidan av uppt.-bladen
bör kontrolleras, eftersom upptecknarens ortsuppgifter
inte alltid stämmer.

Skriv endast på denna sida.

Förändringar inom lantbruket och hemmet.
Det var mest de unga, som införde dessa. Då
de övertog lantbruket eller hemmen av föräldrarna.
De ^{unga} hade kanske varit ute som dräng eller
piga, sett andra seder och moder. på den
större gård, eller i herrskaps hemmen och vill
tillämpa dem i det i egna företaget eller
hemmet. Man kan ännu ute på landsbygden
finna äldre domliga interiörer i hemmen, där
dock telefonen under senaste två åren i stor
utbreddning gjort sitt intåg hos de gamla.
En viss omgång var det mellan stadsbor och lantbor
sedan kommunikationerna med båt och järnväg
kom igång. Det kunde vara herrskapet, där dottern hade
plats, eller köpmansfamiljen, med vilken man hade
affärer. Eller någon hantverkare. Med fabriksarbetaren i
gården, var (och är) förhållandet ej så hjärtligt. Inte
ens alltid, om man är släkt. Den ~~införde~~ ^{föddes} ^{i lanthemmet} och ingifte

16/1-64

2
stadsbon, trakasserar gärna bönderna. ibland kan närlä
så pinsamma situationer inhäffa vid släkthäffarna,
på grund av stadsbornas negativa inställning mot
lantbruket. Numera överges många lantbruk av bonderna,
om de kan få lönande arbete i städerna.

För, vid sekelskiftet och längre tillbaka, då
lantbrukarna varit i stan och skulle
gå hem igen till Skärstad och Ölmstad, kunde
lustkvarna arbetare stå i flock vid Österängen
och anfälla dem där.

Och det var ömsom, vem av dem, som klände
sig för skryte av käppar och knytvävar.

Lönepolitiskt med greven på Lyckås 1912-1913.

Elasin, smickaren och chef för 'smickaren' på Lyckås, han hade en sju åttio man, på den tid, då en stor del redskap gjordes vid gården, han hade tre hundra kr. om året i kontantlön och så stat. Staten var lite mer än de ^{övriga} hade. Och Elasin var nöjd och omvänd.
 Han var en av förgrundsmännen vid väckelse rörelsen, ^(han sygde i stugorna, han fyllde sängar i symmetri vid mästare) och arbetade frenetiskt för denna, var gift med barnmorskan i socknen och hörde eller ville höra till, bland 'de store'. (ber. systerdotter till Elasin)

Han sågade ner majslängan vid midsommarsen för arbetarna, ty det var synd med denna. De klädde en ny, men han gick upp om natten och sågade ner denna också och arbetarna var lite hälska mot honom fast det sägs att Elasin gick upp en halvtimme tidigare varje morgon för att han skulle hinna bedja för sina arbetare, att de skulle bli omvända (och bli lite mällare)

Det blev de inte, men hans fromhet blev en milt i socknen. Och på söndagsmorgnarna då en hop drängar voro samlade i drängstugan och pratade historier och spelade kort i bland, kom Klasin in och överlämnade ett Lammingsvitne till dem. Adol i Lia, ^{hoppare} han var hälske. "Se di här, och då bidningen me dej, de finns ingen av alla lyckönskor som e så dum som du" uttät han sig. De rök ikop, men Klasin måste gå sin väg.

Han var även chef för sägen och varje dag skulle ett visst humtal på stockar vägas ut (mätas?). En gammal knekt, var hans medhjälpare och andra hand. Klasin gick och pekade ut humtalet de skulle säga på stockarna, och knekten hade en svart och en vit kerita.

Han ritade många streck för att arbetarna skulle slippa lindrigare undan med att häva på stockarna. Men Klasin blev gammal och

5
en snickare som kommit ifrån Hestvarna, fattade greven tycke för. "Du får efterträda Glasin, han e för gammal", sa greven. "Det beror på lönen det, sa Snickar - Calle, för nu får jag böja hos byggmästaren i Hestvarna igen, för bra lön. fyra hundra femtio kr. om året vill jag ha och en liten mjölk mer, i stat och lite mer spannmål än Glasin har." "Näe, si de går inte", sa greven. "Ja då flyttar ja", sa Calle. Helt det var till slut gick greven med på det, ty han var förtjust i den skicklige snickaren och hans unga familj. Det gick ett år, sen ville Calle ha fem hundra. "Näe, si de går inte", uppregade greven flera gånger men Calle sa, sen var krigstiden inne och greven fick nöja sig med att ännu en gång höja Kalles lön, innan han sålde Lyckås. Glasin fick en gammal torpstuga eller statarstuga, som han flyttade till Långan och han hade viss stat, tills han dog.

1914, och innan igen, hade torparna mittio öre om dagen. Grevnen var sådan, att om han kunde, lurade han gärna sina torpare på några ören. Den dåliga betalningen och den långa arbetstiden skapade bitterhet bland torparna.

På hösten 1914, eller kanske så sent som 1915, hade en del av torparna talats vid att i samlad kropp 'gå fram'. Men motet svek, då den avgörande kvällen kom. Torparna började klockan fyra på morgonen och sen var de fria ett par timmar ^{mitt} på dagen och höll sen på till klockan åtta.

Det var bara Magnis i Höganäs, som ensam gick fram till slottet, det var efter klockan åtta.

Träffade hushållerskan och frågade: "Går det för sig att få träffa greven." Hon sa till, Greven kommer ner för stenkroppen och säger argt: "Vad vill du?"

Magnis stod där och borkade och blev lite skraj. "Jo, jag kommer för att begära lite mer dagpeng."

"Nä, si de går inte," sa greven argt och vrängt.
"Men de e så för lite," vi klarar oss inte på den
betalningen," sa Magnis. "Nåt påökt få vi ej," sa
greven, "Men vänta," sa greven och gick upp
igen, kom tillbaka ner med en kostym
och en hatt (gammal) och gav Magnis. "Här
ska du få, för du e en bra kar," sa greven.
Magnis stod där med ledarna i famnen: "Ja de
tackar jag greven för, men de var ärendet jag
hade. Vi vill ha en och tjugo om den."
"Nä, de ger jag ej, de kommer de andra också
och ville ha påökt." "Ja-a, de behöva komma, men
de våga ju inte," sa Magnis. Till slut ökte
greven på tio öre om den, men Magnis var envis.
Till slut blev det en och femton om dagen, men
inte ett öre mer, sa greven. "Då slutar jag i januari," sa
Magnis. "Nä, si de får du inte," Efter två timmar vid dörren var Magnis
så trött att han gav efter fem öre. Och sen hade de 1,20 om dagen i lön.

När greven sålt Lyckås och den nya direktören Chyllerkröst
kom dit, fick alla skattare och arbetare (1917) kraftigt
öka på sina löner. De, som hade många barn
fick ett särskilt tillägg för dessa. och
den nya direktören blev särskilt prisad
för sin generositet mot folket.

Så var krigstiden i full gång
och folk fick sig en lanteställare om
pengar och deras värde och värdelöshet.

Några ägare ägarna lika stiga mot arbetarna.
som dessa ägare mot dem. Kanske lite mera.
Betalt för arbete blev det ibland strider om.

På Björneberg, på Skrikebo gård, 1912 eller 13 fick
kovarna stå kvar över vintern, det var på en 10-12 pund
får att arbetarna ville ha fem öre mer för
lunnen i uppdragarlön. "Det luktade som skam,
då de sen plöjdes ner på våren i solskenet." / K. Svensson förskryt
ber.

Den första 'folkliga' godsägaren kom till
Lyckås på 30-talet. 1934 var det. Han kunde
komma och hälsa på, var som en
vanlig, kultiverad människa. Och man
kunde komma fram till slottet, låna en häst,
redskap eller dylikt och utan den tycklande
ödmjukhet man använde för, lås 'framme'
mot herrarna. Han stödde om att en
kvälskueförening bildades, 1940. Men bondhuskarna
är konservativa, de fortsatte att i stora utsträckning
boälla hemma, ty de tolererar ej att någon kan
göra arbetet så bra som de själva. Föreningen
upplöstes i fjor med - ja, den gick jämt i bop med
de satsade aktierna. Handelsföreningen är
väldig den äldsta och som blomstrar ännu (behandlat iföreg.
uppt.) Röda Korsets bildades, politisk förening, men
Skärstadborna är motståndiga. Föreläsningsföreningar på
femtio-talet, men man kom ej på dessa möte, så de slokna av
sig själva.

10
Lantbrukets möten, utställningar, lantmannaskolor
och sådant kan man ej säga att de påverkat
jordbruket i Skärstad och Ölmstad. Man höll
sig å' jorcn med nyheter inom redskap och
maskiner genom de stora järnvaru affärerna
i stan. Handlarna var förekommande gav sig
god tid att prata med bönderna, bjöd på en sup,
till dem, som de visste gärna tog, fast de ej vågade
lä' hem. Det elektriska gjorde att en hel del
nyheter kom in i lantbrukets skötseln undan för
undan.

Och Lyckås skaffade moderna maskiner,
och man såg hur de fungerade, och
om inte annat var det, som sagt när
den yngre generationen tog vid, som
nya idier togs upp.

Inget blev som för, efter första världskriget.
Det var då man riktigt kom i kontakt med
pengarna på ett annat sätt, ett lättsinnigt
förbluffande, hädiskt och straditionellt sätt.
En del av de gamla hann inte riktigt hämta sig.
En arrendator i Broddstorp, Skärstad, var så nöjd
"bara kriget håller i sig, skall jag snart vara
skuldfri." slaktade en gammal sugga betalade
arrendet, och fick över ändå, medan ägaren
satt där och grämde sig över sitt fortarrenderade
ställe. Arrendet han skulle leva på på sin alderdom.
Och så med ens var det slut. Krach. Man säger
att Almstad och Skärstadborna ej tappade
huvudet under de krigsåren. De undveko att
blottställa sig, försiktiga med inköpen.
Trelliotalet med dess låga konjunkturer slog ganska
hårt på många, mest nytillkomna bönder. Många
'slog vantarna i bordet' då.

Man försökte med svinstötsel i större skala.
I slutet av tjugotalet och början på trettiotalet
var sådden så billig och vetet, som en tid
kostade bara tio öre kg. Och majsen var billig,
som svinen blev så feta av och man hoppades
medan de växte, att fläskpriset skulle gå
upp. Slaktade gjorde man hemma tills slakteri-
föreningen kom igång. Det var ungefär 1934 vill
jag minnas och inte alla gick med i denna, till
att börja med. Men slaktarnas (uppköparnas) levereri
med storboskapsköpen av bönderna var en
drivande knuff. Dessutom var det besvärligt
vid hemslakten vid leverans till affärer. Man fick
renskära, inte 'hösen' ingen isbox, inte butikfläsk
och fötterna ^{skulle med} ^{de första åren} på trettiotalet, var det inte många, om
någon, som hade konserveringsapparat. Uppköp
tröpte en 1939. På förtiotalet var de allmänna. Men
har en hel del bönders kylboxar. Räkning av hem-

13
slaktat fläsk till husbehov var under alla
tilliförelägs är något skönt; Skärstad. Det
är knappast höligt att man i större utsträckning
lämnar skinkorna till rökning ^{nu, på juletid är} nu heller, och
man hem slaktar inte ofta. Hanske Axel Swanberg
är den sista hem slaktaren nu i Skärstad, för
ett par år sen slaktade han hos en bonde i Hov.

Man rökade fläsk för sommarbehov.

En och annan läser fortfarande mala sin råg
och vete och till och med göra korngryn, fast
kvarnarna för ^{nu} en tyngande tillvaro. Havregryn
läser man ej krossa numera.

För längre tid sen var det särskilda

som rökade korv och fläsk, i Ölmskall,
i slutet på fjärra sekel. Sen blev det
omodulärt med rökningen.

En primitiv korvstoppningsmaskin finns på Ölmskalls
klockaregård (hem bygdegård)

Förändringar inom jordbruket.

"Får hade de vid varje ställe, och vid
varenda backstöva, förr, men det kom
mera bomull i handeln och maskintillv.
tyger. En stor roll kom Rydboholms
Ljocka, varma mollskinnstyger att
spela. De kom på modet. ~~Har~~ är man lite
veksam, men det är ganska frodigt att man
hade mollskinnspaggen till fint först.
Men de degraderades snabbt till vardags-
plagg. Ber. Svensson f. 72. minns den sista
i Aggestorp, som bar mollskinnbyxor till
fint i Rönnebo² missionsskolas. Det
var 1893 eller 1894. Det väckte en viss
uppmärksamhet, man smeglade på hans byxor.

Färhus i Gestra kronoboställe, $1\frac{3}{4}$ mantel. är i samma längd
som fähuset, 6 alnar långt. och lika höjd och bredd med fähuset.
 $9\frac{1}{2}$ bredd och $5\frac{3}{4}$ alnar högt, av timmer försatt med fönster, 1833.

15
Då plåtern började, skulle alltid drängarna
ha nya mollskinns byxor. Längre tillbaka skulle
det vara av hemvärt lyg av bomull och lin.
Svanberg, som var sjutton år och en annan
dräng gingo till Skräddaren i Hultet, oppe
bak Grannaberget en Söndagsmorgon då de
var fria från sin tjänst i Tuggarp. Skräddaren
hette Tugg. "Bli här i dag hos mina grötkear,
så får du byxera med dej hem te kvällen", så
han och han sydde dem också, för hand,
och jag hade dem med mig tillbaka på
kvällen. Tylön en krona. Oppe på berget i Tuggarp,
Uppgränna Helt, gick alltid varenda bonne och
hans kärring på onsdags morgnarna till berget i Gränna.
Det var knektarna Melin, Svärd, Momen, en fyra skugor
i rad. Det var Bulten och Vevan, den sistnämnde 'revade'
då han gick, August och Johan och gardistin. Kärringarna
hade kongar på armen och på axlarna knogade de

öppnar berget tillbaka igen med sina fjella
karlar och oflast tomma korgar men si,
det var fattigt; backstöörna; Heeltet och
så var det ielstänkning i Gränna.

(handskrivna visor från 80-90-talet.

Ur Augusta Johanssons visbok. Hon var född 1866 i Gränna.

1. Om vårmorgon på gränna-berget. 2. Vill du hålla mig kär,
vill du vara min vän. 3. Kärlekens hämnad, (när qvellen kommer
och bjuder vila) 4. Alpvisa (alpens ros) 5. Wisperdalen.
6. Varför skall man tvinga mig att sjunga.
7. Månsång. Välkommen o Måne, min äldrige vän, du
enda som delar min smärta. 8. Hvad, Hvar, Hvar! 9. Morgonin.
10. Aftnen. välkommen, välkommen du klara. 11. Augusti kvällen.
12. Stjärnsången, 13. Gossen och rosen. 14. Flickan och rosen.
15. Pilgrimspång. 16. Björken berättar vad som hände
i mån skenet. 17. Vintervisa. 18. Till Östeland.
19. Vinterkvällen. Även den två år yngre systern hade
visbok med tidens visor uppskrivna. Från början av nolliotalet.

12
Baggslakten. Man sa' fara, sön, sön, jensen.

För att köttet ej skulle få smaka, sken man jungen
fort först. Kalvar brukade alltid bönderna
slakta själva och var då inne i stugan, vid afboret.
'Smissen' i Bankeryd var åtminstone femtio år
då ber. var pojke. Där hos Smissens var en liten
bod i förstugkammaren. I stugan var ett väldigt
stort rum där man gjorde lite av varje. Vid
kalvslakt bars slaktetavlan in där i rummet.

Smissen la' kalven där och på stod Smissen
där och tavolade och karvade och trodde
kalven dog. Och Smissen gick ut ett tag.

Rätt vad det var, trilla kalven i golvet, men
reste sig på darrande ben och vrade blödande
kring i stugan. (ber. vardär vid tillfälle var en tio år då)
Aldre kreatur slog man först (bedöövade) Var det två vid kalv-
slakten, skär slaktaren av fötter och stankar, flådde dem slog
till medhjälparen med alla fyra helt lågt och allvarsam.

och lade dem sedan öpp på tavlän igen.

Det hade något med folketro att
göra, men ber. glönde fråga då han blev vuxen
om detta, som han ibland såg som barn.

Egentligen fingo ej barn vara med vid
slakten, de fick springa och hämta
rum med draget, liksom i Skåne.

Och mjälten tillade man nog på
vid svinn slakt. Man kunde av denna
utläsa hurudan vintern skulle bli.

I östra Skåne kallades den föte frälsaren
användes ej, utan i medicinskt syfte. (det
har nog uppt. skripit fört) / Svensson: "På knälla slakte
des kalva. Jag satte och väntade. En, satt på mellan bena
och höll kalva, men bloen va gängen. Den skars i nacken.
Jag trodde alri kalva slaktaren skulle dö, som gick
de ut, skulle ha en sup. Det var då kalven ryste
sig, jag ville fräkas ——— Det är späd kalvkött kallas
barnor

Man hade i Ölmestad och Skärstad får, nästan
till förra världskriget, en del här och där, länge.
Det blev så dåligt med priserna på ull^{en},
knapp^t två kr. kilo^t. Fårkött användes mycket
i bondgårdarna, och man sålde av det.

På många ställen slaktades en sek-stta
får årligen. Man saltade och torkade bogerna
och de användes, 'åt spicke', på som^{er}aren.

Sen, efter världskriget, som kom och vände
upp och ner på allt, började man förakta
fårkött, det gör man ännu. I Boterps i Skärstad
har en bonde i år, sått upp med fårstarm;
det gottländska utgångsfåret.

Förr på ållis och milliostalet kunde det låta i torpet
eller backstugan: "Nu e de bäst vi ta in såsta och
kommungen, tess väret ändrar si." om Kölden
började bli bitande, fram i januari och februari.

Det höll i rätt länge att drängarna skulle ha ett par stöklar och ett förskinn till lönen. Swanberg hade aldrig stöklar till lönen, Svensson som är lite äldre, född 72, hade det både i Bankeryd och i Flabo socken, och så 'plättakostym' och förskinn. Dessa senare hade man kvar längre, som lönetillägg än stöklarna, till miltonhundra och något till, här och var. Men på en gång blev det så gruvligt ommodernt med förskinn bland de yngre. Vid sjutton-^{till på lönen} artonårsåldern fick Swanberg förskinn i lön. De var av kaluskin. Man hade dem även utanpå de tjocka vadmalrockerna och pålsarna och de äldre använde dem långt efter, sen de unga slutat bära dem, kanske hela deras liv. Även de skinnfordrade byxorna blev ommoderna.

Tjänarna skulle ha ett par strumpor,
eller kläder av ull. Pigan skulle ha
ett visst, ^{ett litet} mängd ull. En gammal vits
firms om detta, som gammalt folk ber. för
i Svenssons barndom. / Jag, uppt. gissar att
vitsen är vanständig på något sätt, som man
nu ej förstår. / Vitsen, dog ut med de gamle. /
Pigan, som skulle ha ut sin lön, skulle
räkna efter så att hon ej blev lurad.

Hon kunde ej räkna eller skriva, utan
hon tog ett kol ur qruvan och ritade
på den ritade spismuren. "Jag skulle
ha fyra riksdaler," så ritade hon fyra
ringar över varandra, "och så sätter
jag foret där överst."

Hon skulle ha ett skäpund ull.
Så sent som 1918 hade ~~seppetecknarens~~ syster Ines Leo, ett kg ull till
på sin lön hos Gustav Gummesson i Skeåne Trenås. Nästa piga där, hade
nog bara kontantlön.

Drängen, 1918; Skåne Tranås: "Den sjätte april 1918
förjade jag glatsen hos Hans Andersson. Lönen var 265 kr
och tyg till ett par byxor. Vilken sorts tyg var ej avtalat,
men man tänkte på söndagsbyxor. Det blev mollskinn.
Ett annat år, det var visst året efter, skulle
jag ha till en väst, och det var lite bättre tyg till
den. Ett år var det bara ett strumpförföt, eller,
så mycket ull som gick åt att förfoda
ett par strumpor. Och den ullen var
verkligen av sämsta sorten."

I Lövestad i Östra Skåne hade berättaren
plats hos en bonde vid 1930 talet, och på
ett ställe där hade husbonden skrivit
i sin drängs flyktningsbetyg i ett
tillägg: En djävul till att äta.

Inte i ber. tid och inte i hennes mycket äldre systers till som tjänsteflickor har kläder och dygl. lämnats som lön vid tjänst i Skärstad kakten.

Däremot hade deras far och mor ^{båda} ~~som~~ ^{hade} på ~~ämbets~~ ^{lininge} båda, tjänst hos kronotjänare Almi ~~Bergsten~~ år 1870 - 1871. Hon 18 år, han 22 år.

Vartannat år skulle pigan ha ett par träskor vartannat ett par kängor, men makmodern ville inte höra klampor av träskor så pigan fick ett par kängor varje år. Dessutom fick hon ett lintyg. tyg till en klänning. ett par strumpor / st förkläde och en st huvudduk. Dessa två sista plagg fick inte pigan på andra ställe men kronotjänarens var generösa. Och platsen var arbetsam. och så var det sju ber. ^{riksdaler} f. kontantlön.

Drängen hade stövlar och ett förskinn en kort fårskinnspäls, ett par strumpor, en st. skjorta,

ett par 'målavantar'. Man började i finger-
lopparna och sydde neråt och slutade
vid handleden. Ber. skall försöka att sy en
sådan, men sömnads sättet är annars bortglömt
numera, för kunde även gamla karlar sitta
och sy sådana och alla kvinnor på landet.

Och då hade drängen 24 kronor /
riksdaler eller det mynt de hade då.

Nyheterna inom Skärstad kom annars ifrån herrgårdens, men man visste dock att småbuck kan ej skötas helt som storbuck.

I Skärstad har det varit hörligare med folk än det var i Olmstad. Den socknen låg då i skymundan. Skärstadborna, det var sällan de hade något ärendes dit. Man åkte till stan. Jkp. Och Olmstadborna hade mer gemensamt med Gränna än med Skärstad, även gränsämjan med den stan var bättre än med Skärstad. På uppt. egna elva år i Skärstad var jag aldrig, tyvärr, i Olmstad.
1931-1942. Sällan kom någon utifrån, för, och bosatte sig i Olmstad. Inmigelserna ifrån det nya uteläring, kom ifrån stan. Dit gick man. Tidigt på lördag- och onsdag morgnar kl. två ringa karringar och gubbar ifrån backstugorna med sina alster, björkeris och näslen om våren

slöjdalster, ägg blommor, m. m. Ibland kom någon bonde åkande, så att de fick åka med. Bönderna äkte ju först, det kunde vara långa rader, men sen kom bålkriften i gång regelbundet. Det var byggan vid Edeskvarna,

Fingalstorp, Gummeryd där det var synnerligen livlig trafik. Varje lördag stjuvade Swanberg, Jansson; Storgården i Ryd, till byggan. Han var dräng hos Jansson. Byggan vid Öland och så Rötte imman Gränna. (tylln. till Gränna, se sangbok.) ^{Augusta Johansson}

Till Gummeryds byggan kommo de ifrån Olmstad byn, Alboğa, Bröljemark, Söngeryd och ännu längre bort. Bålkriften upphörde undan för undan då järnvägen kom, och byggarna förföll (se foto). Sen bleo det en kamp med bussarna i mitten på tselliotalet, de segrade och tog alltihop och järnvägen lades ner. Ingen ville satse något för en upprustning av denna.

x finns ej
med i uppt.

Ölmslad byn, dit hör eller hörde ett tjugotal
gärder. Vid storskiftet blev en jordlott med
ett sandtag kvar, skiftat, det kallades
all männingen. Man höll bystämma för denna
'hopajords' skull, och man lär göra det
ännu. Byakalaset skiftas emellan
gärdarna, det förstås ärendet för året
gås igenom först, men kalaset är ju viktigast.
Prästegården var inte med om allomänningen.
eller med i byalaget. Ordföranden skulle ha
handlingarna om hand. och de är nog
kvar. (jag skall höra mig för.) Och det är mest
i det oändliga på dessa kalas, ty ingen vill
vara sämre än 'hinanden'. Bondmorsorna
tog ostkakorna till tillräckligt, och ----
(vi blev avbrutna av besök)

Präster och storbönderna umgicks. De små
fick ej vara med. Nej, det fick de ej.

På Hultorps Personboställe, där var ett
storkalas, det var präster och bönder om
varann. Och mycket mat och smörgås
och allt och även sprit, helt öppet.
Det hade blivit genant med spriten. Man
var så religiösa. Det var ju många gamla
bönder med, alla ville gärna gå och ha,
men man vågade ej, ty både Beskoff
och Rydén, präster ifrån Skärstad var
med där och de tog ju inget, de var missions
vänliga och fördömde spriten. Bröderna Holmström,
de var tre, lågade fram och tog de tillbjedna
suparna. Då sa Beskoff: "På detta här kalas
ser vi i alla fall tre örliga personer som vågar
ta, de andra vågar inte, fast de gärna ville,
för att vi präster är med." B. var nykterhetsinsare 1890/1891

Vid ett annat kalas, vid en synföreläsning på
 Drivsergys komministerns boställe. Det var
 arrendatorn Vallentin, som bjöd på den fina middagen,
 och brännvin kom på bordet. Det var en hop
 storqubba. Kyrkoherden, som annars inte så
 nej, ^{lät} krusa sig, ty här det var, känsligt, på det
 förslag. ^{vid andra bostället göra. så upp inte ta.} Och han var först bjuden. "Ja du,
 så jägmästaren, du brukar ej vara nödbesid,
 jag skall ta, lita på det." Kyrkoherden
 log emot och sen var det inte så
 svårt, de blev rätt på upprepnade
 framåt afton. (Slut på förra ceket)

Det hade sina sidor med brännvinet.

En av de förut nämnda bröderna Holm-
 ström hade Heelsings torp, där opp mot
 Svarttorp till. Det är inget torp utan ett
 rätt stort boställe eller lantbruk, för var där
 många drängar. Holmström åkte till stan,

med fåget, då detta kom, och köpte brännvin med sig hem i en tiol. hink. Ibland bjöd man på bekanta medressenärer. De fick dricka ur hinklocket. Sen fick hans drängar köpa brännvin av honom, han skrev opp. De hade ju pengar att fordra vid mickeli. Då gjordes räkenskaper för året, och ibland hände att drängarna blev skyldiga husbonden för brännvin de förtärt under årets lopp. En av drängarna sa till berättaren: "Aldrig, aldrig mer, skall det hända."

I början på mitten hundra talet.

Nu har vällingklockan i sitt bås på taket lystnet, Gården, som ligger på idylliskt vid den lilla mörka skogshärmen är öde, och lantbruket är 'fråbruk' till Erik Lövs gård i Rävlinge.

I Ölmsstad hade de förhören på höstarna innan
läsningen började, i socknaschugan. Det var många
att läsbarnen skulle vara med, och att de
gick även sedan de läst fram. Men det ändrades
och det blev ej så många ber. Swanberg var
endast på ett husförhör efter att han gått och
läst. Och de gamla fick läsa innan till i katekesen—
Berättaren Svensson: "Ja, husförhören var för de rika
och inte för fensfaldigt folk, dem höll prästen
efter, (alltså de fattiga.) Berättaren var aldrig på
något husförhör. Men hans far. I slutet på 1870-talet
på Rustorp i Järstorp:

"Tre de mer en ste och stälde till stort
kalas för alla underlydande ända bort till Lobo.
Och så fyllde gäkon både präst och klockare,
bönder och torpare och backstugsittare, ja alla
som var med, fyllde dem med mat och
brännvin. Hovpredikanten, som brukade i sina

predikningar förmåna menigheten: "Jag skall
leva som jag lär eder, och inte som jag
lever," han blev liggande i säng, och prästen
sa åt kuskerna: "Ta hand om kräket och
skjutna hem honom".

Och folket omkring hade samtalsämne en
lång tid framöver.

Det finns en visa kallad Luftabocken, som ett
par fiolspelande luftare gärna föredrog: "Fläsk
och brä och brännvin fingo vi till fängning
och sen så fick vi vila på Anna-Lenas arm."

/Givetvis inte på husförhören, utan i stugorna./

På nittiotalet i Romelagö i Öggestorp hade
de husförhör på bondgårdarna där. Ett år hade
man roligt åt bonden i Fläggkult där. Både husherr
och prästen hette Johanna och bonden sa åt prästen:
"Ni Johanna så flytta på mig, men jag sitter där
jag sitter."

På Ulfsnäs, påskalördagen. Den här vecka i påskan får man inte beta ved på stickebacken för dymlingens skull. Är det inte opphugget innan dess, dymlensdagen, kommer dymlen och stöter på voden. Annars i denna dag vill åtminstone de gamla bönderna ha opphugget på vedbacken till dess, och krattat och fint.

Det var på Ulfsnäs 1892, då gick de åtta drängarna där halofulla, så kärigt till de gamle förslitna torparna. "Skadde gå me opp?" och så fyllde man dem med. De hölde ej så mycket. Tilda på Bygget, då man kom inasande med karen hennes, skällde och stod i, men det var så stå helt oskyldig och ovetande och så smita illa kvickt då karen asats opp på kökssoffan.

De nya måtten och vikterna. Det var lag på
att allt skulle räknas efter det nya. Det var
dock inte lätt för de gamle att komma ihåg
allt det där. Tits: En härring kom in i boden
och ville ha en kanna förtigjen. (fologjen)

"Nu ha vi inga kannor mer, för nu e de liter"
sa' handelsman. "Ja, låt mi få en kanna liter
då." sa' den lite höva gummman. Svensson ber.

Kanalen i Jönköping lades igen 1928.

De stod i båtarna på Kanalen och sålde
till stadsborna. En bonde, eller säljare
hade ingen 'kappi' att mäta potatisen med.

Hon tog av sej hatten och mätte i
denna, som rymde precis fem liter. (Svensson berättar)

Det hände på allvotatet när ber. var liten pojke.

Svanberg: En gubbe på båken i Kanalen hade ej
kontrollerat sin betorman. Rätt som han
stod där och väjde kom länsmannan och

ville litta på betsmanen. "Jaa, de saå han
gärna få" så krämaren så milt och tillmötes
gående, räckte över betsmanen till kajen och
— släppte den i den skitiga kanalen.

Krämaren började sjå och jämma
sig. "Ooo-o, min besmat, min bräa
besmat, va saaja ta mi te nu, var
skaffa en så braer besmat igen."

Länsman förstod godt att han var
lurad, men börja rota i den stinkande
kanalen efter en besman kunde han
gärna ej göra (80-talet)

Man ansåg förr att det ej lönade sig
att odla potatis om man ej fick
fyra kr. per halvspann. (Oj, det var för
lurman och inte för halvspann. uppl.)

Det stora rummet, det blev sedermera, det fina rummet, man delade av till kök i stugorna, där hade man sin arbetsplatsen, och rummet blev finare och finare, till slut slammade man på köket och bara tittade in där.

För att få varmt, rappade man väggarna med kogödsel och chäver /limafall/ Man hade också potatismos och chäver till ex. i drängstugan hos Isakssons i Flö och där var inga tapeter på. Ibland användes gjorkris som bindel. ^{se för jämförelse: i huskällor från och från stugan 18/5. - 6 -}

I Ljungbo vid Stackerud var väggarna i uthuset byggda av enegrensar halm, lera, gödsel och kalkbruk. (1961 såg upp det.)

I Storegården i Almstad var timmer väggarna rappade med bruk av kogödsel och annat. Sen var det spånt väv över av grovt linne. Sådana rum kunde i långa tider lukta illa utav 'fassen', enl. bes. Svensson Järstorp f. 72. /Byggn. revs i väras. /

I bland var väven målad. På Gråbo gård, var den målad i röd-rosa och med gråa bårder.

Ovanpå denna väv var tapeten i ljusgrått, med starkt blåelseblå mönster och lite vitt.

Om sådan tapet hade de även i ber.
Åkl. Ivanbergs hem, Beellerbäckens på 1890-talet,
och i Storgården i Ölmstad var den tapeten
närmast väven i det ena rummet.

Det var en vanlig tapet i trakten, då
Ivanberg var barn. "de hade blårosiga tapeter."
Här menas ej 'ros', som blomman, rosen utan stiliserade
mönsterrosor.

Upprättnaren har bott några år på Gråbo. Då det gamla
huset rös för att lämna plats för höghusbebyggelse, skes uppt.
ett några prover och skrev var de varit, de var dock i dåligt skick.

Lam en bit av vävtapeten. Något rum har förr varit klätt med en
grov lumpgrypp.
På Holma Gård i Järsnäs finns ett ^{gott} stort rum med gamla
tapeter kvar. Vackra, välbehållna. Den napoleonsröda
sär-

tapetprover
se sid. 135-140

varit halvanslänga bitar, som sålts i kop
till hel tapet rulle. Svackra och felfria.

Om man tillar på dem, kan man ha
att de är gjorda av lumps. ^{menar nog papper av massa.} (~~genom lumps~~)

Ännu en gammal vits berättar Svensson / 1872

Vad är det som skrapar och raspar
på en utsliten pärt? Då skall man
svara: Det är ju grannen mot ett
skrivpapper. - (av lumps.)

I början på trettiotalet var det ännu vanligt i Skärstad
vid nytapetsering att man köpte mörka tapeter
med guldmönster på: "De se ju finare ut," sa de
i affären. Plötsligt skulle det vara blommigt,
stora blommor, beige och rost rött många år, sen
tapeter imiterande rappade väggar, lite
malerade, för att sen igen bli enfärgade och
nu börjar man med som maldags. Randiga
har använts i en tio-tolv år, nu skall de vara rosiga.

I skomakarsbogan hos Anderssons i Hillinge
sattes 1824 tapeter av beige gul väv med
påmalade sneda rutor med prästkrage eller
krysanter mönster. Då ägaren berättaren nu renoverade,
sann han den två meter lång tapet på ena väggen, under
panelbräderna i köket. Tapeten var fastsatt med träspik,
eller möjligen skomakarpligg. ett almanackblad 1824 var också
fastsatt. Tapeten hade en bredd. bred gråblå färd nere
vid.

I Björket i Uppgränna finns i ett rum,
tapet, påsatt 1893 till ett bröllop. Den län vara
i klart blått och guld, (upptecknaren har ej haft
tillfälle att kitta på den. ~~ämnat~~.)

I Lövinge finns ett ställe där de ha gamla
kyrkmålningar i lakei; skafferiet. från den
gamla kyrkan i Skärstad.

vers på gammal julgranskaramell.

En visa för mig må du sjunga
sen hör jag fönöjd på din luga.

Och på en annan:

Vid femton år, vad tänker flickan på.
Jo, att helt snart en älskare sig få.
/ifrån ungefär 1880-talet, i ber. hem f. m. s. de. /

Imperialsängen blev så väldigt modern, efter de sängar som drogs ut på längden. Dessa var ofta i en tråkig svartbun 'reelig' målning, men även vitgrå fanns. och Kjäll, Kjälla-Lasse i Skärstad gjorde sådana sängar i reutiga fält av björk, han var en skicklig snickare.

Imperialsängar beställdes också av bysnickaren, och den var ofta väldigt stabil och med vackra skiftningar i björkträet, här och var fanns de kvar på vindarna.

Till överkast hade man flåvit chackruchigt bygg eller lakan, eller köpt vitt överkast. sen blev de handvirkade överkasten så modarna i början på seklet. De såg så rena och fräcka ut, men i verkligheten hade de det dåligt med sänghygien. med de osäcka gamla flockbolstrarna och flockkuddarna ^{dessa kuddar används fortfarande i äldre tider.} Det var bättre med halmen, ty den byttes oftare, och vägglöss har de haft mycket före, har ännu på en del ställe på landet.

En fällig änka i Ölmsstad kunde ha inventarien värderade till 168, 85 öre år 1896. en malmgrejfe, en koppars kittel, fyra pannor, tre kaffekokare, en silverbestäd grejfer, baser och kolpa. Kaffebämnare och kvarn.

Presjäm och styckjäm. Betsmal och saller.

Grepel? och brandring, knivar och gafflar för 50 öre hammare och tång, yxor. Trädsaker, ämbar bytter, vävstol, varper och bommar, nöstvinna spinnräcker, harvel och såll.

Husgeråd: väggur^{1 kr.}, byrå^{1 kr.}, skåp^{25 öre}, bord 1 kr. 50 öre stolar, sängar 1 kr. soffor 25 öre krister 50 öre sängkläder förken 8 kr. 2 gamla fjärdynor 1 kr. dundejina 50 öre madrassvar 50 öre lakan 3 kr. dukar 50 öre servetter och handdukar 1 kr. säcker och slipsten glaskärl, stenkärl och mortel. mortelin 1.50 kr. hornskedar och träskedar, bröken och spegel, träckler och lykta, Grepsteder och skoflar. Gardin kappor och tavlor Kavelbyg. bläckesaker 50 öre, böcker 50. summa inv. 168, 85

Tio år efter 1886 års bouppt. dog änkan.

Bouppt. från 1886 är medskickad här. Ankans bo har jag antecknat på nästa sida. Paret hade en liten stuga och kålgård tillhörande hemmanet Skraparp; Ölmstad.

Vad en yliga eller hemmadotter ifrån Fogelvik vid Grämma, kunde ha i kvarläten skap 1858 ser man av medskickade auktionsprotokoll.

Tiderna förändrades, industrien tog vid. Man hade ej längre användning för kvinnor, som gick i stövrorna och spann på långrocken, spinnervagnen var smidigare, den spann lite var, eller alla kvinnor kunde spinna på denna. Och rätt ord det var kunde man köpa allt möjligt, om man bara hade pengar.

Även i Ölmstad sål de och kölskade tändsticks-askar till gamle fabriks-folk i de små stugorna.

I Svanbergs barnår var det ingen som han minns hade järnspis. Men då han kom som dräng till Janssons i Storgården i början på nittitalet, hade de satt in den.

O-arkiv

På en enda gång skaffade alla, nästan, kokspis, den var så märkvärdigt bra, först många dåliga modeller kom ut då i början.

I Bankeryd var madam Ljunggren på Ljövik som först skaffade järnspis. (Jensson f. 73 Järstorp.) eller exakt, där var den första järnspis ber. såg.

Om Långrocken; Jenssons Järstorp: "När de sprunno på denna fick de ej sitta utan stå och springa.

De drog ut 'Kården' så långt, så långt, och sen sprang de fram. Det var ett

evinnerligt springande fram för kvinnorna och de som gick i stöarna var skroligt skickliga att springa . . . och springa."

Fotot visar en långrock ifrån Ljungs bo Skärstad på auktion där 1961. femtio kr. gick

den till.
Edvard Jönberg

Jensson, Sporegården; Olmstad, vid mitten av 1890, var först att komma hem med köttkoorn till jula slaktten.

Foto på-
nas.

Lantbr. Edvard Ljöberg var också slaktare. Berättaren hade
plats hos honom 1897 på Storgården (upptecknaren har kanske ^{undgått} be-
färet, men efter vagare uppgifter.) "Vi satt och åt middag. Då ^{kunde}
kommer Jansson i Ryd in (eller sv. Jansson i andra Storgården uppt. anm.)
Ville låna drängen för att hacka kött, de hade
haft stor slakt till julen. "Jaa, sa Ljöberg, ställ
allting i ordning, så ja själv komma bort, de får
laga till så mycket de vill, för ja har
köpt kött kvarn nu." Och vi gick dit och
skifflade att dra och de stod helt förundrade
och hela berg av mallet kött blev på ett lite
grann. "Ja-ha sa Maria Jansson, de e de
första vi sa köpa, så e de kött kvarn."

Och vid nästa slakt hade de det.

I Ölmsstad var det några stycken ^{backstugasittare} som var
specialister på räkning. De rökade med enris i
bastus. De fick lite rovel i betaltning, men undan
för undan slopade de räkningen, ^{sen} de mau slopat nötköttet vid
julen.

Man satt två och två mot varandra och man
fick hacka i takt, följa sina närl. (Svanberg)

1891. I Östergården i Romeljö var ^{det} sista stället
där ber. St. Svensson hackade kött. Sen blev
han dräng på Ulfsmäs och slapp
säden. Hacke Kubben i Östergården brukade
stå på vinden då den ej användes,
och drängen på sådana mindre
ställen fick sitta där och hacka
ensam. Då han hörde upp för att
vila armen lite och tyckte att
det var så fint, var kärningen där
förg en klick: "Om lilla stamn se,
så e de bra." Och så var det att hacka
igen.

Sen köttkvarnen kommit, blev snabbt potatis kvarnen av trä
omöjlig. man använde köttkvarnen att mala kall potatis i.

1892 begärde drängarna på Ulfsmås att få kaffe, som man hade nu på många ställen i Öggestorp. "Nej," sa disponenten tvärt, det blir inget med det. "Jamen, åtminstone på söndagarna" det skulle vara lilla högtidigare då, och de tjatar," sa fördrängen. "Ja, så klart, sa disponenten fogligare, så klart att vi kan få det på söndagar." Men rätt vad det var, begärde de ändå att få kaffe också på vardagar, och det fick de.

Matsalen till folket kallades för 'staten'. Det var i en flygelbyggnad. De hade 'stat' och kocken som lagade mat och bakade till dem. Över bordet hängde repet till vällingklockan genom taket. Fördrängen ringde och skräp och domar kyllade ner på bordet, ibland.

I godsastövan reparerades vagnars redskap och dylikt. Där satt torparna och åt av sin medhavda matsäck, om vädret var sådant att de ej kunde sitta ute.

Fattigstöver i Öggestorp.

Emvetna kärsingar i fattigstöver 1892.

Osams, osams var de. När gubbarna
huckade sig nära härden för att värma sig,
så var det en lytt gumma, som just inget
kunde göra, men då — hucka sig ner och
blåsa den lätta falaskan rakt i synen
på gubbar, orkade hon ändå.

Och när de läste i sina postillor om
kvällarna var de så moga med att
hålla böckerna så, att de skymde
ljuset för de andra.

Och Lillåsa - Gubben i Bankeryd. Han och hans kärring bodde
i en undantagsstuga till Lillåsen. ^{sjuttio år då det var barn.} De hade huggkubben bak dörren
i rummet. Han släpade in hela ungbjörkar, satte sig på
en pall vid huggkubben mitt fram för spisen och högg upp
björkeruskorna, riset slängde han in direkt. På sommaren var
kucklinghönan i köket. Och då gubben var död var gumman ner i köket på stugan
och gavlarna och eldade opp.

Fattigdom på Skrapåsen, ett gammalt torp under
Ulfenäs. I den gamla, dåliga stugan bodde Skrap-
å-Jödde och hans bror. De var gamla, lylla, och
 gick på kryckor och kätjpar och hade det uselt.
Der. var inne hos dem några gånger. Öppre på ett
rum bodde Jödde. Där var en brädlappsoffa och
ett uselt bord. Vid ena väggen låg en bunt halv
och ett gammalt överkast. Bädden delade Jödde
med nåttorna och huskällsgrisen. Denna hade
han öppre hos sig tills den var ganska stor.
Den trindes och väste. På hällen stod ett lerkärl
med 'äta' i till grisen, för att det skulle hålla
sig lite hemmet. Denna var inte dummare än
att han la' opp framföllerna på hällen och kynet
i kruset och lyfte eller vätte ner det på golvet
och serverade sig själv. Det fanns även en
sotig kölpna och en base. (ganna och stekpanna)
Inte ans en järnpret att raka i glöderna med,

utan en trästör. Jödde hade inget att leva
av. Tvållade sig gjorde han ej på år och dag, utom
då det regnade på sommaren. Då kom Jödde ut,
i den f.d. vita lärftsskjortan utan rock.

Vi skojade och frågade om han ej var rädd
för blötan. "Nä hä, när ska skiten lösas upp," sa han
och stod ute så länge regnet skvalade. Då tog
han av sig skjortan sen, vred ut den och hängde till
torft och gick upp och lå sig. Veden drog de i från
skogen. Det var en kostlig och kuslig syn att
se dem komma vickande åt var sitt håll, hållande
efter varandra i skaplet på kärren. Skummjölke hämtade
de gratis på gården och brödet fick ofta drängarna
bestå. Det var fyra ogifta drängar som hade bröd i
st. för stat. Det hängde på en vind, och där var Jödde
ofta och tog en kaka i skymningen. Vi bydde oss ej
om det, då brödet var slut, så fick de baka nytt till oss.
Jödde hade en gång varit gift, men endast sex mån.

Med raknadens smärta sålade han om detta.
och slutar: "Så skulle ho falla ifrån
som en skitmocka, men, tillade han
hade jag bara visst så, hur fattigt
det skulle bli för mig, så skulle
jag saltat nå och ätit upp nå."
1892 var ber. på Ulfenäs.

Amars, ^{till ex.} ~~son~~ i Husetvarna gav man kollekt
till änkan eller änkelingen vid begräningen.
En av de närstående gästerna gick omkring
och tog upp bidrag i symmetri om det var till en änka.
Ber. var med senast vid ett tillfälle 1932, då svågern tog upp kollekt.
En kärring / det var på mittiotalet / i Uppgränna, ^{helt}
var så till den grad förökig och förvurken. Hon bad sina
närstående att när hon dött, de skulle slå sönder bena på nå,
så att de blev raka, och knäcka ryggen så att den låg rak
i beistan, ty hon ville ej stå förökig inför vår Herre
då hon en gång skulle stå upp igen.

af Jungfru Inga Charlotta Jonsdotter ^{Tuskavik} inbörstaende
syster till Maja Stina i
för fyratio fyra kr. 70 öre avdrages följande
för henne gjorda utgifter. /hon var bokersta på Månseryd./
en likkista enl. räkning 3 sept. 19 kr.

/köpt hos A. J. Hjertelius i Fönkyg. som även hade
lager av grinn och grungstolar och möbler, utfördes
alla slags måleriarbeten fort och billigt./

x räkning a' diverse. 7,30 /2 sept./
för ringning graföppning samt igen fyllning av
grav i Bankeryd 3 kr.

summa 29,30

Månseryd den 3 sept. 1886. Kapten Grönkagen.

x Diverse: 4½ alnar tarlatan a' 40 öre 1,80 kalica och målar 25 öre

5 alnar kambrigeis a' 40 öre 2,00 6½ aln spekar 75 öre

1 mössa 1,50 / Till drängen, som körde liket 1 kr.

för gravplan, 1,50 för kläcka och hankläda 1,40

för bärare 3 kr. En middag 10 kr.

allt som allt 46 kr. och 20 öre. 1886.

Stemmen fejades, långa vita gardiner sattes för
fönstren, blomkruckorna kläddes med svart krepppapper
med vitt kreppband om. Svarta krusflor om tavlor
och speglar och så mycket som kunde tänkas,
skulle lite krusflor hängas på. Allt sådant vi
fortlagt nu. På förtälet i Järsnäs var det en del
sådana seder kom. Svarta krepprosetter på
bordduken, lila glas, lila ljus, och svarta rosetter
här och där. Även bruket med kors på lårorna
och kakorna håller på att försvinna. Fört garnerades
marängar med svart sockerkrist. Den dödes initialer
utpringlades på kakorna. {Och så en svart vas
i mitten på bordet och en svart ljusstake
vid vardera sidan, så hade de det för femton
år sen i Flugeby}. Och engrotta ute.
En sed berättat ifrån Grödinge. Då de lyfter kistan
av bockarna sparkar de till dessa, så att de
falla omkull. Då någon dog på ön, Visingsö.

Kunde denna ej begravas, även om det drog månaden
över, förän man kunde ta sig över Vällern till
Gräma och prämta bämnvin, åtminstone ett
halvstop, som skulle läggas hos den døde i
kistan. Detta berättades om då Karl Svensson var
barn, men han tror att så gjorde på sina platser
än i dag, ty så ingrodd anser han denna
sed vara.

Bland arbetare på Vapenfabriken i Huskvarna hade de
bara kaffe, kakor och konfekt. (en sorts runda konfekt
då ber. mor dog 1882) i början på seklet. Ett tag
skulle det bjudas på se)ent. ber. Margareta Engkvist, Huskvarna.
Myrken fanns för att ha till bröllop, men lika mycket
för begravningen. Ett par myrtenkristar stacks i den
dödas hand. mytt, säger ber. Kallan var modern som
fönsterträd och betlehemsstjärnan eller som man kallade den,
brudslöjan var så modern i början på seklet. några
kristar stack man i handen av denna, om man
hade.

Man bjöd tidigt till begravningen för.

Lördagen den förste juli 1926 inbjödes till samling i Borgarhuset i Boget, redan 6.30 förmiddagen.

Jordfästningen skulle äga rum kl. 10 f. m. - i Grämma
(Man undanbeder inte förning)

Man hade alltid trakteringar i hemmen. Så att den döde kom hederligt i graven.

Den första ^{större} begravningsmiddag, som Axel Lvanberg var på, som var borta ^{var} på Lyckis herrgård, som några år hade pensionatörelse, var så 1941, då Mina i Påky var död. Den senaste krigstiden bidrog mycket till att man började anlita pensionaten och så-bilarna. Nu är det vanligt att man har trakteringen borta och ofta, bland vanliga arbetare, endast kaffe ^{dopp} och läsa och samling vid kyrkan. Men är det en äldre konservativ bondsläkt tycker de att det skall vara mat. Idelen i Fluskevarna är det vanligast som man anlitar bäromking.

Polatis hade man inte ~~hålla~~ på kalasen förr, inte ens på de enkla julbjudningar man hade i Långeryd, då man bjöd varandra i "hälsö" "Komma bort och kärma på juleosten. Den vägde en åtta tio kg och var lagd fram hel på bordet. och man hade dricka, julasoulet, bruna bönor, fläsk kulfisk och risgränsgröt. Det var Bullerbäcken ^{och} ett par andra små gårdar invid, som gick samman.

Kanske under förra världskriget började man med polatis under på de finare kalasen.

Förste gång det åts glass vid ett vanligt bonnäbegravningskalas var i Långeryd. Den lag på fint ohyttoppat smör. Kalle i Långberg sa till Johan: "Nu ska vi äta smör redigt, Johan, det är inte ofta vi få äta smör med sked."

och så var det ostkakor och vaniljsås och sylt, dock inte lingonsylt, det var för simpelt.

Imman glassen blev så modern, om man säger på
belliotalet, var, förutom ostkakorna, marängsvis
den verkligt populära efterrätten. /Skåstad./

Inte bara vid begravningar utan även vid
andra kalas.

I rummet, där kläddes med lakan runt omkring
en enbuske i vårt hörn och smågräns sattes
vid båda sidor om vägen, men kopparna
var avbrutna, det skulle symbolisera att den
dödas liv och gärning var bruten av. ber. av Hilma
Andersson ifrån Grödinge. hon är i sjuttio års ålder.

Tres Leo; Månslanda. Albo härad skriver 1947: "På sängarna
har jag brett lakan och likaså på bordet och
för fönstren . . ."

~~1918 i Skåne~~ ~~Fransås~~ I Hököpinge 1912: Hedra Boel Anderssons
begravningsakt, tisdagen den 30 juli 1912 klockan 3 eftm.
samling i kyrkan. Middag intages å Nyhem efter
jordfästningen.

Skiftesbuck på åkrarna. Per. Axel Swanberg minns inte annat än ordentliga skiften och träda, men hans morfader har nämnt hestiftesbuck. Före innan klövervallarnas tid var det råg, havre, potatis och rovor i ett gärd, och trädan. och berättare Karl Svensson:

På småställen, det var ingen ordning som nu, med jorden. Hos Bengta-Pelle i Drollningsfors fanns inte ett enda klöverland. Han sådde havre, råg, och på, potatis-rovor, och havre och havre år efter år på samma gården. På de större gårdarna var det vid denna tid cirkulationsbuck.

På Ulfsnäs i Aggestorp var det klövervall i tre år, sen havre att 'röta' jorden med. sen potatis-rovor och sen havre, därefter träda som gödslades och kalkades. På denna såddes råg tidigt, ty den höst-befades, och i denna klöver. man sådde alltid igen i rågen. På mossjorden hade man alltid havre, men den fäkunnige rättnaren på Ulfsnäs lät i början på

1890 talet, sätta potatis på massen, för om bytes skull, och på försök. De blev så klöka och blöta och inte så goda. Det var magni fonum porten man hade där då.

I Romelsjö på Östergårn vid samma tid, eller något år innan följade bonden köja fiskgrano som man sa, den bruna gödningen och det syntes precis på åkrarna var det var gödslat. Det gällde fart på väkten.

Lasse i Bräminge i Flabo köpte på allriotalet den ena bagnarlasten efter den andra med överbliven sill, lade den i kompost och spridde den sen ut över åkern och det blev en fin skörd.

Men hos Bengsa - Pelles köptes vare sig övergödning eller kalk, fastän broor Hans i Strabberyd köpte kalk, vilket var allmänt åt bönderna gjorde. Vid station i Flabo var långa rader av skutar och åkare efter kalk och lossade från järnvägsvagnarna.

I Drottningstorp. Det var så mycken mossjord.
Där var också gamla mossaåkrar som legat för
fäfat i många år och som inget bar.

Då och då brände de på dessa på vårarna.
Man gick och drog upp små buskar och högg
av dem runt omkring och annat skräp
och ris hävdes i stora högar en bit ifrån
varandra och så ländes de på. De brann och
elden spred sig en bra stycke runt omkring,
och elden brann djupare och djupare ned i
mossen. "Och djaddlar, det blev hålor så djupa,
när det hållit på att brinna i många dagar..."
Till slut måste sand köras dit och hävas i
hålorna för att släcka elden.

Sedan hävdes askan i dynghäckarna och
den spriddes ut med bara händerna över
mossen. Åkern glöjdes med den vanliga träplogen
med skodd till, ty Pelle hade inga moderna redskap.

Den juelmiga (hjälpmiga) skulen Peter, sprändes för
på ena sidan och bondens son och hans dräng
på den andra. (ber. var en femtonårig) Skulen fick gå
på översidan där stubben var och det var lite fastare
mark, sonen och drängen i plogfåran. De hade
en stake under bröstet och gick som ett par
otar, fram och tillbaka, fram och tillbaka.
De var så trötta och 'leapuetna' då kvällen
kom. "Lagg er nu", sa bonnen, så fort vi slabbat
i oss gröten, och vi orkade inget annat, fast
projken på Kilåsen hade gjort en 'slänggungsa'
och det var så populärt för ungdomen i
trakten att samlas vid den och röa sig.
(ber. i frieri och höllor.)

I Örkened på ~~Brantkulla~~ omkring 1910 och tidigare.
Korarna hackade opp på ångarna om våren
eller hösten, när de hade tid, med stora flåhackor
först, i stora flöken och vände, hela Jungtuo-
vältes opp sen fick berättaren och hennes syster
gå och hacka med små näbbhackor. Och
sedan såddes havre på torven och flickorna
hackade ner den med näbbhackorna.

Närta in sattes potatis efter årder. Var det
på en svea hackades bara ett hål potatisen
stoppades ner och man hackade opp en
kuva eller kupa med detsamma över den.

Ty oftast gick de ej all köra med årdaet
emellan rötter och stenar.

Myrakulla, helle stället.